

“Hoe kan het kruispuntdenken helpen bij het analyseren van discriminaties bij zwarte vrouwen?”

Beknopte samenvatting bachelorproef¹

door: Margriet Emongo (stagiaire studente bachelor sociaalwerk)

Onze samenleving wordt gekenmerkt door diepe sociale ongelijkheid in tal van levensdomeinen. De structurele uitsluiting van bepaalde achtergestelde bevolkingsgroepen houdt de kwetsbare positie waarin deze mensen zich bevinden in stand. Het kruispuntdenken onthult de complexiteit in onderdrukkingsvormen en het legt de aandacht op unieke onderdrukkingsvormen. Deze unieke onderdrukkingsvormen worden veroorzaakt door overlappende en versterkende systemen van onderdrukking. Ons kapitalistisch socio-economisch systeem houdt ongelijkheid in stand door groepen mensen tegenover elkaar te plaatsen en verdelen.

Zwarte vrouwen worden op vlak van meerdere identiteitskenmerken gestereotypeerd en uitgesloten. Waaronder de combinatie van ras, geslacht en klasse. Aan de hand van de ervaringen van zwarte vrouwen verklaar ik in mijn bachelorproef deze onzichtbare vormen van discriminatie. Ik licht toe hoe de onderliggende ideeën kunnen leiden tot achterstelling van deze vrouwen. Hieronder formuleer ik kort mijn bevindingen.

Het kruispuntdenken is een (theoretische of praktijkgerichte) benadering die de samenloop van discriminatiegronden en de dynamieken die daaruit vloeit zichtbaar maakt. Het is een essentiële tool in het bestrijden van discriminatie omdat het ons onzichtbare vormen van onderdrukking helpt analyseren (Ella vzw, 2014). De term werd in 1989 uitgevonden door professor in rechten, advocate en zwart feministe Kimberlé Crenshaw (Ella vzw, 2014). In mijn bachelorproef gebruik ik het kruispuntdenken als tool voor kritische reflectie.

Structurele discriminatie zorgt voor de achterstelling van zwarte vrouwen in de maatschappij. Uit een onderzoek van de Vrije Universiteit Brussel en Universiteit Gent blijkt dat een eerste ervaring van achterstelling van zich voordoet al voor de instap in de kleuterklas (VUB Press, 2020). Concreet leert het onderzoek ons dat bepaalde kleuterscholen kinderen uit witte middenklassengezinnen bij de inschrijvingsprocedure voortrekken (VUB Press, 2020). Wanneer men dan uiteindelijk in de klas geraakt, worden de leerlingen niet gespaard voor het krijgen van racistische opmerkingen en behandelingen. Verder navigeren zwarte leerlingen zich moeilijk in het onderwijssysteem. De Diversiteitsbarometer Onderwijs van Unia vertelt ons dat leerlingen met een migratieachtergrond blijven vaker zitten. Ze worden vaker doorverwezen naar het buitengewoon onderwijs en stromen vaak uit zonder diploma (Unia, 2018). In vergelijking met andere landen zijn er in België weinig onderzoeken verricht naar de reële levenservaringen van zwarte jongeren en meer specifiek naar zwarte meisjes in een schoolcontext. Toch kunnen we uit studies afleiden dat de achterstelling in het onderwijs van deze meisjes ook hier een feit is.

---

¹Voor de volledige versie, mail naar: Margriet E. margrietemongo@gmail.com

Op de arbeidsmarkt worden zwarte vrouwen geconfronteerd met unieke uitdagingen. Zo leven er op de werkvloer expliciete of niet-expliciete, schijnbaar onschuldige normen voor bijvoorbeeld: haar(kapsel). Deze haarnormen zijn vaak gebaseerd op het steil haar van witte vrouwen. De perceptie dat zwarte vrouwen met kroeshaar niet voldoen aan bepaalde competenties of verwachtingen heeft een nadelig effect bij de aanwervingsprocedure. De toegang tot de huurmarkt wordt beperkt voor vrouwen met een Sub-saharaanse Afrikaanse naam (Verheaghe, 2019).

Discriminatie en (onbewuste) vooroordelen en stereotypen over zwarte vrouwen in de gezondheidszorg is niet enkel schadelijk maar ook levensgevaarlijk voor de gezondheid. Negatieve vooroordelen ten aanzien van zwarte vrouwen die artsen en medische professionals hebben, zorgen ervoor dat de zorg tegenover zwarte vrouwen ondermaats is. De gezondheidszorg kampt met een groot gebrek aan kennis over zwarte lichamen, ook zwarte vrouwelijke lichamen. Ook de geestelijke gezondheidszorg is niet altijd aangepast aan de leefwereld van zwarte vrouwen.

De beeldvorming en stereotypen over zwarte vrouwen houden negatieve percepties in stand. Het bepaalt hoe er onbewust naar zwarte vrouwen wordt gekeken. Stereotypen over zwarte vrouwen vinden hun oorsprong tijdens de koloniale tijd en slavernij. Dit gedachtegoed legt de basis voor de hedendaagse fetsijisering en ontmenselijking van het lichamen van zwarte vrouwen. Zoals hierboven vermeld, onthult het kruispuntdenken bijzondere onderdrukingsvormen, waaronder misogynoir. Misogynoir werd bedacht door feministe Moya Bailey (VIVA-SVV, 2021). Het verwijst naar vrouwenhaat die gericht is op zwarte vrouwen in de Amerikaanse televisie, film en popcultuur. Misogynoir manifesteert zich op verschillende manieren in onze samenleving. In de zwarte gemeenschap bestaan er onbewust ideeën over het schoonheidsideaal. Colorisme, featurisme en texturisme zijn een realiteit. Er heerst een voorkeur voor zwarte vrouwen met een lichtere huidskleur, lossere krullen en met eurocentrische gezichtskenmerken. Deze extra onderdrukingsvormen zijn onderbelicht maar zijn degelijk een realiteit. Al van jongs af werkt het een negatief zelfbeeld in de hand.

In het tweede deel van mijn bachelorproef ondervraag ik een aantal zwarte vrouwen. Aan de hand van hun antwoorden probeer ik mijn bevindingen en reflecties te bevestigen. De vrouwen delen over hun ervaringen als zwarte vrouw in België.

“Onbewust paste ik mijn looks aan wanneer ik ging solliciteren. Ik deed mijn haar in twee grote vlechten zodat ik professioneler overkomt.”

“Mijn familie had veel moeite om hier een huis te vinden. Wij zijn een gezin met allemaal vrouwen. Wij hadden het budget voor de huizen waarin we geïnteresseerd waren. De makelaar was hiervan op de hoogte. Toch kregen we vaak een negatief antwoord. We hadden interesse in een huis niet ver van ons. De makelaar vertelde ons dat het huis al was verhuurd aan iemand anders. Ik liep er onlangs voorbij en het huis staat nog steeds leeg.”

“Ze maakten vaak de opmerking “Je spreekt goed Nederlands tegen mij” tegen mij. Op school hoorde ik geregeld domme grappen. Ik droeg eens een zwarte halsketting en een klasgenoot vertelde mij toen “ik zie die ketting niet bij jou”. Onbewust heerste het idee dat ik

op elke taak en toets ging falen. Niet enkel mijn leerkrachten maar ook mijn klasgenoten dachten dit. Ze waren steeds verbaasd wanneer ik een goed resultaat had.”

Interesse naar meer? Voor de volledige versie van deze bachelorproef, mail naar margrietemongo@gmail.com